

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

**«Diplomatiya və müasir
inteqrasiya prosesləri» kafedrası**

İsmayıl Musa

İkinci hissə

**DÖVLƏTLƏRARASI MÜNASİBƏTLƏR
VƏ
AZƏRBAYCAN
(aprel 1920 – oktyabr 1991-ci illər)**

BAKİ – 2010

İÇİNDƏKİLƏR

	<i>səh.</i>
Ön söz	5
Giriş	7
Birinci bölüm. Formal müstəqillik dövründə Quzey Azərbaycanın beynəlxalq durumu (aprel 1920-dekabr 1922-ci illər)	
§1. «Müstəqil Sovet Azərbaycanının «xarici siyasəti»nin ideoloji əsasları və antimilli mahiyyəti	17
§2. Beynəlxalq konfranslarda Azərbaycan nefti uğrunda çəkişmələr: London konfransı və Azərbaycan nefti. – Bakı nefti imtiyazı (Genuya) konfransı. – Haaqa konfransında Bakı neftinə dair müzakirələr. – Haaqasonrası neft konsessiyası mübarizəsi və onun nəticələri.....	21
§3. Azərbaycan SSR-RSFSR münasibətlərinin xarakteri və ilkin nəticələri: «Dövlətlərarası» münasibətlərin məzmunu. – «Qarşılıqlı anlaşma»nın ilkin yekunları	63
§4. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə yeni qəsdlər: Azərbaycanla Ermənistan arasında diplomatik qarşıdurma (IV-X.1920). – Zəngəzurun bir hissəsinin Ermənistana verilməsi prosesi. - «Dağlıq Qarabağ məsələsi»nə dair siyasi-diplomatik çəkişmələr.....	104
§5. Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri; prob-	

lemlər və nəticələr: Qarşılıqlı əlaqələrdəki yeni cəhətlər. – Beynəlxalq konfrans – müqavilələrdə Naxçıvan məsələsi və Türkiyənin mövqeyi 172

§6. Azərbaycan-İran münasibətlərindəki problemlər: Diplomatik əlaqələrin Apreldən sonrakı durumu. – Qarşılıqlı münasibətlərdəki əsas problemlər. – «Azadistan» məsələsinin beynəlxalq əks-sədası 235

§7. Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri: mərhələlər, problemlər, dərslər: Ölkələrarası diplomatik əlaqələrin durumu və yeni problemləri. – Sovetləşdirilməmiş «menşevik» Gürcüstan ilə münasibətlərin xarakteri. – Bolşevikləşdirilmiş Gürcüstanla əlaqələrdəki yeni cəhətlər 258

İkinci bölüm. Azərbaycan diasporası və siyasi mühacirətinin dövlətçiliyimizin bərpası uğrunda mübarizəsi (20-80-ci illər)

- §1. Diaspora və siyasi mühacirətin formalaşması mərhələləri 281
- §2. Siyasi mühacirətin AXC-nin süqutuna ilkin etirazları 284
- §3. Mühacirətdaxili ixtilaflar və Azərbaycan dövlətçiliyi naminə sonrakı mübarizə 305
- §4. Azərbaycan istiqlalının faşist Almaniyası tərəfindən tanınması uğrunda mübarizə 321
- §5. Siyasi mühacirətin müharibədən sonrakı Azərbaycan davası 333

Üçüncü bölüm. Azərbaycan böyük və qonşu dövlətlərin hərbi-strateji planlarında (1939-1946-cı illər)

- §1. Böyük və qonşu dövlətlərin Quzey Azərbaycan
Azərbaycandakı maraqları 348
- §2. Güney Azərbaycan beynəlxalq və regional
düclərin planlarında 363
- §3. Cənubi Azərbaycanda Sovet-Qərb qarşı-
durmasının ilkin mərhələsi 369
- §4. Beynəlxalq münasibətlərdə Azərbaycan
məsələsi 408
- §5. İran (Tehran) – Güney (Təbriz) danışıq-
ları və onların nəticələri 435

Dördüncü bölüm. SSRİ-də azərbaycanlı-erməni münasibətləri

- §1. Ermənilərin Azərbaycanın ərazi bütövlü-
yünə yeni qəsdləri və «etnik təmizləmə»
siyasəti 451
- §2. Erməni kilsəsi və diasporasının Sovet
Ermənistanının planlarına dəstəyi 459
- §3. Yeni erməni-azərbaycanlı münaqişəsi və
SSRİ rəhbərliyinin, böyük-qonşu dövlətlə-
rin mövqeyi 469

**Beşinci bölüm. Azərbaycan SSR Sovetlər İttifaqının
beynəlxalq əlaqələrində (1945-1991-ci illər)**

- §1. Beynəlxalq ictimai-siyasi proseslərə qa-
tılma səyləri 473
- §2. Dövlətlərarası iqtisadi və humanitar əla-
qələrdə iştirak 477

Əlavələr 489